

BİLİMSEL DERGİ MAKALESİNİ OKURKEN OLUŞAN BİYOBİLGİ İKLİMİ

Kural GÜLBAHAR

Özet

Sürekli yayınlanarak yaşamına devam eden bilimsel dergilerin bilgileri statik konumdadır, bu bilgiler dergi okuyucularında biyobilgi konumuna geçer. Okuyucunun makaleye gösterdiği davranış, kendinde oluşan biyobilgi iklimi olur. Reklam sayfaları, yazım hataları, korunmamış sayfaları ile yaşayan bilimsel dergiler ise, okuyucularının biyobilgi iklimlerini değiştirir. Okuyucu yaşadığı biyobilgi iklimi ile bilimsel dergilere yaklaşır.

Giriş

Bilimsel yayınlar geçmişten geleceğe bir sürekliliktir. Bu yayınlar ile bilim insanları bir zaman içerisindeki biyobilgilerini okuyucularına statik konumda sunarlar, bu biyobilgilerini sundukları yer de bilimsel dergilerdir. Paul Valery: "Yazmak geleceği görmektir." demiştir. Nasıl ki, spor bedeni etkilerse, bilgi de beyni etkiler ve bir yazarın biyobilgisi bilimsel dergiler ile milyonlarca insana aktarılır. Okuyucu bir gecede okuduğu makaleyi, yazarının kaç gecede hazırladığını hiç bilebilir mi? Bilim bize geleceği vaat eder, şimdi Joan Brannon'un şu sözünü hatırlayalım: "Bilim mercan kayalıklarına benzer, yalnız gelişen yüzeylerde yaşayabilir."

Bilimsel dergiler, bir bilimin yaşamında yürüdüğü yolun bir zamandaki sonudur, yani o zamana kadar yapılan bilimsel çalışmaların toplandığı yerdir, aynı zamanda bilgi koruyucularıdır. Doğa varlıkları bir zaman sonunda Dünya'dan göç ederler. Ama Dünya'dan göç etmeyen, 'Bilim' ve bilimi milyonlarca insana aktararak yaşamını sürdüren 'Bilimsel Dergiler' dir. Bilimsel dergilerden biri de 'Sağlık Bilimleri Dergileri' dir.

Sağlık Bilimleri'nde yayınlanan dergiler, mesleki dernek, vakıf ve benzeri kuruluşlarca, tıp fakültelerince, ticari kuruluşlarca, kamu-ticari kuruluş iş birliği ile zaman aralıklarında yayınlanmaktadır; ayda bir, üç ayda bir gibi. Birkaç dergi örnekleri: PTT Hastanesi Tıp Dergisi, Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, MN Actual Medicine Aylık Popüler Sağlık Dergisi, Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, Parkinson Hastalığı ve Hareket Bozuklukları Dergisi, Türk Fertilité Dergisi. Sağlık Bilimleri'nde yayınlanan dergiler birçok tıp dallarında ayrı ayrı da yayınlanmaktadır, örneğin; Türk Geriatri Dergisi, Anadolu Kardiyoloji Dergisi, Toraks Dergisi, Anestezi Dergisi gibi.

Bilimsel Dergilerin Bilgileri

Bir bilimsel çalışma yapılırken, çalışma ile ilgili makaleler seçilir. Bu makalelerin ve yapılan deneysel çalışmaların bilgileri ile makale yazma davranışı gösterilir. Davranışlar edinilen bilgilerin birer sonucudur. O nedenle, makale yazma davranışı çalışma süresince edinilen bilgi kadar olmaktadır. Nihayet, makale bir bilimsel dergiye gönderilir.

Bilimsel dergiler yayınlanıp okuyucularının ellerine ulaştığında, bu dergilerin bilgileri statik

Doç. Dr. Kural GÜLBAHAR
Özel Yozgat Şifa Hastanesi
gulbku@hotmail.com

konumdadır. Ne zaman ki, okuyucu eline aldığı derginin sayfalarını çevirip incelemeye başladığında, derginin statik bilgileri biyobilgi konumuna geçer. Biyobilgi ile o dergi bilgilerine okuyucunun biyolojik saati kurulur. Ama, okuyucunun biyolojik saati o derginin bilgilerine kurulurken, okuyucu kendinde biyobilgi ikliminin oluştuğunu farketmez. Okuduğu makaleye gösterdiği davranış da, kendinde oluşan biyobilgi iklimi olur.

Bilimsel Dergilerin Yaşamı

Bilimsel dergilerin yaşamı bilim insanlarına bağlıdır. Bilimsel dergiler, bir bilim insanının çalışmasını (ya da ekip çalışmasını) milyonlarca insana sunarak yaşarlar ve sahip oldukları bilimsel içerikleri ile mutlu olurlar.

Son dönemde bazı bilimsel içerikli dergilerin yaşamlarına reklamların da girdiği görülmektedir. Şimdi bu dergiler bilim insanlarına şu soruları yöneltmektedirler: “Siz bilim insanları bizi hangi amaçla yayınlıyorsunuz? Bilimsel amaçla mı? Reklam amaçla mı? Ve, şunları söylemektedirler: “Bilimsel içeriğim ile size doğru davranış göstermekteyim. Ama, içerdiğim bilimi sizler okurken çevirdiğiniz bir sayfam sonrasında karşılaştığınız reklam sayfam ile biyobilgi ikliminizi değiştirmem size olan yanlış davranışımıdır. Çünkü siz bilim insanları, yaşamıma kattığınız reklam sayfaları ile size yanlış davranış göstermeme neden olmaktadır.” Reklamla bilimsel dergilerin bu sözleri, bilim insanlarına şu soruyu sordurmaktadır: “Bu reklamlar ne kadar bilimseldir?”

Bazı dergilerde ise, reklam sayfası dergi sayfası olarak kabul edilmekte, beş sayfa olan bir makale arasına eklenen reklam sayfaları ile yayınlanan makale yedi sayfa olmaktadır. Bu makaleye atıf yapıldığında “Kaynaklar, a yedi sayfa geçmektedir. Şimdi, içinde reklam sayfaları bulunan dergiler şunu da sormaktadırlar: “Ben bir bilimsel dergi miyim, yoksa reklam dergisi mi? Bilimsel dergi isem, beni reklamlar ile yaşatmanıza ve reklam sayfalarım ile benim sizi yanılmama hakkınız var mı?”

Her derginin bir yaşamı vardır. Bilimsel dergiler bilim ile yaşarlar.

Kütüphanede çalışmamız ile ilgili dergi makalelerini araştırırken, bazı makalelerde bazı bilgilerin renkli kalemle ile çizildiğini, sayfa kenarına not yazıldığını, ya da bir köşesinin kıvrıldığını görürüz. Dergi sayfalarına bu davranışları ve bunlara benzer davranışları gösteren okuyucular, kendilerinden başka okuyucuların da bu dergiyi okuyacaklarını ve okuduklarında biyobilgi iklimlerinin değişeceklerini biyobilgi yapmazlar mı? Okuyucusunun bu davranışları ile karşılaşan dergi, okuyucusuna: “Sen benim yaşamıma nasıl karışırın? diye sormaz mı.

Bilgileri koruyan dergiler, dergileri koruyan okuyucularıdır.

Bazı bilimsel dergi makalelerinde yazım hataları ile karşılaşmaktadır. Bu hatalar, örneğin; yazar adı, soyadı yazılış hataları, başlıklardaki yazım hataları, makalelerde noktalama işareti hataları, büyük ve küçük harf ayrımı olmaktadır. Bilimsel dergilerdeki bu hataların ve bunlara benzer diğer hataların bulunduğu makalelerde bilgilerinin de doğruluğu ne kadardır? Ne kadar güvenilir? Yazım hataları olan bir makale ne kadar bilimseldir? Böyle bilimsel dergiler bilim insanlarına: “Siz bilim insanları benim, okuyucularıma yanlış bilgi vermeme nasıl izin verirsiniz? Beni özürle yaşatmanıza hakkınız var mı? Yoksa, okuyucularıma yazım hatalarınızın biyobilgi iklimini yaşatmanız için mi beni özürle yayınlıyorsunuz? Böyle biyobilgi iklimi yaşayan okuyucularım doğru bilgileri nasıl edinecektir? diye sormazlar mı.

Bilimsel dergiler eğitici ve öğretici niteliktedir.

Bilimsel dergiler de bir zaman sonrasında diğer doğa varlıkları gibi Dünya'dan göç ederler. Ama, yeni yayınları ve bilimsel içerikleri ile yaşamlarına devam ederler.

Biyobilgi İklimi Nasıl Değişir?

Okuyucu bilimsel dergilerde bir makaleyi okurken, bazı sayfalarında olumsuzluklar ile karşılaşabilmektedir. Bu olumsuzluklar; reklam sayfaları, yazım hataları, korunmamış sayfalar olabilmektedir. Bilgilerini edinme biyobilgi iklimi ile bir makaleyi okumaya başlayan okuyucu, o makalede sözü edilen olumsuzluklarla karşılaştığında biyobilgi iklimi değişir ve olumsuzlukların biyobilgi iklimini yaşamaya başlar. Bu da, olumsuzluklar ile karşılaşana kadar edindiği bilginin yerini olumsuzlukların bilgisine bırakması olmaktadır. Sonrasında, okuduğu makale ile ilgili biyobilgi iklimini yakalaması zaman alır.

Bilimsel Dergilere Yaklaşım

Okuyucuların bir bilimsel dergiye yaklaşımları kendilerine özgüdür, yani her okuyucu bir dergiye yaklaşırken gösterdiği davranış kendinedir. Okuyucu dergiye ya 'bu dergide hangi makaleler yayınlanmıştır?' ya da bir çalışması varsa 'dergide çalışması ile ilgili makale bulabilmek, biyobilgisi ile yaklaşır. Bu yaklaşımlarda gösterdiği davranışlar; derginin "İçindekiler,"inde konu adlarını ve varsa ilgilendiği konu makalesini okumak, makalenin "Özet,"ini okumak, makalenin "Kaynaklar,"ını okumak, kendi çalışmasını yönlendirecek bir makale varsa onu kopyalayıp çalışma dosyasına koymak olabilmektedir.

Okuyucu bir bilimsel dergiye yaklaşırken:"Bu dergide acaba hangi reklamlar var?","Hangi yazım hataları ile karşılaşacağım?" diye biyobilgi yapmaz. Ama, okuyucu bir dergiye oluşturduğu biyobilgi iklimi ile o derginin sonraki yayınlarına aynı biyobilgi iklimi ile yaklaşır.

Sonuç

Bilimsel dergiler makaleleri ile okuyucularının karşısına gelmelidir ve okuyucularına bu makaleleri ile biyobilgi iklimi yaşatmalıdır. Reklam sayfaları, yazım hataları ile okuyucularına başka biyobilgi iklimleri yaşatmamalıdır.

Yaşamları bilim insanlarına bağlı olan bilimsel dergilere okuyucuları, oluşan biyobilgi iklimleri ile yaklaşırlar.

KAYNAKLAR

1. Pirlibeylioğlu, M. (drl.): Bilgece. Deniz Ofset, Aydın, 2003
2. Yıldızeli A.: Türk Tıp Dizinine Giren Dergilerdeki Yazım Sorunları. Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık-2004. Ed.: Yılmaz O., Ankara, 2004, s. 29-40.
3. Küyük A., Şahin D., Aydın A.P., Boz L., Avşar S.: Türkiye Tıp ve Sağlık Bilimleri Rehberi. Dedeoğlu Matbaa ve Cilt Evi, Ünak/Ankara, 2007
4. Gülbahar K.: Statik Bilgi ve Biyobilgi. MN Actual Medicine Dergisi, 2007 15(4) : 54-55.
5. Zengin N., Kara F., Sarı O.: Yerli Tıp Dergilerinde Reklamlar. Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık-2007, Ed.: Yılmaz O., Tübitak-Ulakbim, Ankara, 2007 s. 145-147.
6. Gülbahar K.: Davranışlar ve Biyobilgi İklimi. MN Actual Medicine Dergisi, 16(5) : 71-73, 2008